

Sant Jordi al Matarranya

Els poemes de Juli Micolau protagonitzen la segona edició de la lectura continuada «Quedaran les paraules», celebrada enguany a Lledó. [p.6]

Saidí en l'època medieval

Es presenta el llibre *Història de Saidí. Època Medieval*, dels historiadors Joaquín Salleras Clarió i José Maria Pascual Panadès. [p.8]

Revista de les Comarques
Catalanoparlants d'Aragó

A Mequinensa pel català

Convocatòria de l'alcaldeessa de Mequinensa, Magdalena Godia, adreçada als ajuntaments de la Franja en defensa de la nostra llengua. [p.14]

Jornades de la pedra seca

Se celebra a Les Preses (Garrotxa) la VII Trobada d'Estudi de la Pedra Seca, i s'oficialitza que les properes jornades seran a Calaceit el 2015. [p.19]

Esclafar la cultura

S'aprova la llei
que nega el nom
i els drets
de les llengües
patrimonials
aragoneses

ARAGONÈS

CATALÀ

Sumari

- 2 Cartes dels lectors
- 3 Editorial
- 4 Matarranya
- 7 Baix Cinca
- 10 Llei de Llengües
- 16 Aragó
- 17 Galeria de personatges
- 18 PP.CC
- 19 Reportatge

Imatge coberta: «Calçigant margarides», muntatge sobre una foto de Tuabech i Carles Terès i una d'arxiu.

TEMPS DE FRANJA digital 10

Edita:

C. Major 4, 44610 Calaceit. T. 978 85 15 21
 • Associació Cultural del Matarranya
 • Consells Locals de la Franja
 • Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA
 • Centre d'Estudis Ribagorçans (CERib)

Coordinació: Carles Terès i Isa Calaf
 info@teresantolin.com

Gestió i administració: Cèlia Badet

Cap de redacció i maquetació gràfica:
 Isabel Calaf • tempsfranja@orange.es

Consell de redacció:

El Matarranya: Josep M. Baró, José Miguel Gràcia, M. D. Gimeno, Carles Sancho.
 El Baix Cinca: Pep Labat, Rosa Arqué, Carme Messeguer i Hugo Sorolla.

La Llitera i la Ribagorça: Carles Barrull, Josep Espuga, Glòria Francino i Josefina Motis.
 Aragó: Màrio Sasot.
 PP.CC.: Hugo Sorolla.

Fotografia:

Marina Barrafon, Sigrid Schmidt Von der Twer.

Opinió: Esteve Betrià, Quim Gibert, Merxe Llop, Vicent de Melchor, Juli Micolau, Joaquim Montclús, Ramon Mur, Francesc Ricart, M. Teresa Serrano, Ramon Sistac, Natxo Sorolla, Carles Terès i Joaquim Torrent.

Subscripcions i publicitat: 978 85 15 21

Producció: Terès & Antolín s.c.
 info@teresantolin.com

Disseny: Carles Terès Bellés

Dipòsit legal: TE-88/2000

ISSN: 1695-7709

En venda a:

Albelda: Estanc Conchita. **Calaceit:** Papereria Abàs. **El Torricó:** Llibreria Pilarín. **Fraga:** Llibreria Badia i Kiosko Casanova. **Girona:** Llibreria Les Voltes. **Lleida:** Llibreria de la Generalitat. **Mequinensa:** Papereria González. **Reus:** Llibreria Gaudí. **Saldí:** Llibreria Panadés i Llibreria Sorolla. **Saragossa:** Papeleria Germinal. C. Sepulcro, 21. **Tamarit:** Estanc Patriito. **Tortosa:** Llibreria El Temple. **Vall-de-roures:** Llibreria Serret.

Cartes dels lectors

Confusió toponímica?

Sovint –esperem que més en el passat que en el present– els cartògrafs formats en un cert monolític monolingüisme estatal poden intentar “traduir” (o, si es vol, adaptar) els topònims opacs –si més no per a ells– que troben en territoris que no tenen com a pròpia la llengua hegemònica a la major part de l'estat. Només esmentaré un parell de casos prou coneguts dins de l'àmbit hispànic. Així el topònim bergadà Serrat dels Tres Hereus esdevé el *Pico de los Muy Felices* per al cartògraf de l'exèrcit espanyol que entén que aquest topònim amaga el sintagma francès *Très Heureux* i, esclar, això no és admissible a Espanya. I més a prop nostre és el cas de la transformació en mans d'un cartògraf, tan imperial com ignorant, del topònim mequinensà Serra dels Aüts (= Aguts) en *Alto de los Autos* en un atlas dels anys cinquanta del segle passat.

De tal manera es pot entendre la forma *Romería a San Hipólito/Sant Pol*, l'acte festiu que té com a protagonista l'ermita d'Aréns de Lledó/Arenys de Lledó, coneguda popularment com de San(t) Pol; és a dir, res a veure amb la forma que hem llegit en l'*Agenda de Actividades Culturales de la Comarca del Matarranya/Matarranya de Mayo/Maig de 2013*. Però cal sempre ser benivolent perquè potser només es tracta d'una confusió i a la Comarca del Matar-

raña/Matarranya han barrejat dos celebracions pròpies d'Arenys: les festes patronals de San Hipólito, del 12 al 17 d'agost, i la romeria a l'ermita de Sant Pol el primer dissabte de maig. Perquè si no fos així, d'ací a “adaptar” Maella com *Mano de Ella* només hi ha un pas. Però tranquils, que a tot arribarem; de més grosses s'han vist aquest mes de maig a les Corts d'Aragó.

Col·lectiu Aubafam

Jo parlo LAPAO

Quan el menyspreu envers els acadèmics i científics vessa dels gots de l'estupidesa. Quan els preceptes constitucionals són paper moll. Quan la ideologia política s'imposa per sobre de la cultura i del sentit comú. Quan la manipulació de la classe governant no té límits. Quan la desinformació inunda una gran part de la societat. Quan es perd el sentit del ridícul. Quan la democràcia s'instrumentalitza a l'objecte només de guanyar vots per obtenir el poder. Quan l'anticatalanisme s'exacerba i creix dia rere dia... Llavors es pot arribar a la Franja d'Aragó ha haver de dir la bestiesa: “Jo parlo LAPAO”.

On has arribat benvolgut Aragó!

José Miguel Gràcia

COMARCA DEL
matarranya

Diputació de Lleida

INSTITUT
 D'ESTUDIS
 ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Generalitat de Catalunya
**Departament
 de la Presidència**

A Temps de Franja volem saber la teua opinió. Envia'ns les teues cartes, tot indicant el teu nom i població, a: tempsfranja@orange.es

Revista de les Comarques
 Catalanoparlants d'Aragó

SUBSCRIU-T'HI

T. 978 85 15 21

tempsfranja@orange.es

Recordem a tots els subscriptors de *Temps de Franja* que ens comuniquin la seva adreça de correu electrònic a **administracio@ascuma.org** per a rebre els pdf dels números digitals

Sant tornem-hi!

Per aquest nou número de *Temps de Franja Digital*, havíem preparat un editorial la mar de salat, celebrant l'arribada de la primavera, el bon temps, les pluges abundants i els tres mil colors que decoren els nostres camps fruiters. Tot era molt bucòlic i ideal. Desgraciadament, els núvols negres de tronada tornen a aparèixer al nostre cel representats per la nova llei de llengües aprovada el dia 9 de maig pel Govern d'Aragó, amb el suport del PP i del PAR.

A la gent que parlem català o aragonès al nostre territori ens han soltat una altra bufetada, directa i sense miraments. El problema és que ens l'envia el Govern d'Aragó, és a dir aquell que ens hauria de defensar i protegir. La sensació que ens queda és igual que la que deu de tindre un fill que és injustament tractat pel seu pare que l'humilia en lloc de cuidar-lo i protegir-lo. Estem vivint una situació insultant, injusta i injustificada i no n'entnem els motius. Ara mateix, tenim dues actuacions possibles: la primera és la d'acatar la llei i l'altra és la de rebel·larnos i denunciar aquest atac bestial a la nostra cultura i a la nostra llibertat. Suposem que tothom tindrà clara l'opció, no?

El Govern d'Aragó ha decidit elevar a llei una proposta ridícula que ens faria riure si la presentés el veí. Però és una proposta real que manifesta el poc coneixement que del territori tenen aquells que volen dirigir les nostres vides i, el pitjor de tot, que certifica que el territori i els seus habitants no els importem gens. Els polítics del PP i del PAR que han fet suport a la nova llei de llengües han posat una altra llosa sobre la cultura aragonesa i estan col·laborant en la seva destrucció. Per por a no sabem quin enemic de l'orient, han estat capaços de preparar un atemptat contra l'aragonès, que ja es tro-

ANTHONY GARNER
EL PUNT-AVUI

bava en una situació agònica, i el català, les dos llengües que es parlaven en aquest territori abans de l'arribada del castellà.

De moment, la llei de llengües ha suposat veure'ns en boca de tots d'una manera absurda perquè s'ha fet el ridícul. Però darrere els mapes humorístics s'amaga la dura realitat que ens espera. Al Govern d'Aragó no han volgut escoltar els experts de les universitats, no els hi afecten les opinions dels lingüistes, no escolten als parlants, no veuen més que amenaces paranoiques i no actuen més que per obtenir quatre vots a les eleccions. Evidentment, no ens representen i ho han de saber, ja que ells no perdran res, però nosaltres ens hi juguem molt

perquè no volem tornar a ser analfabets en les nostres llengües, no volem tornar a fer part del grup de les llengües sense dignitat. Així que hauré d'eixir al carrer i parlar i escriure i inundar-ho tot amb paraules per veure si alguna d'elles arriba a les orelles de la gent que ens vol ofegar i li explica que malgrat la llei de llengües mirarem de sobreviure, que lluitarem i que no tenim cap problema per repetir mil vegades que som aragonesos i parlem català i que eix fet no ens fa esquizofrènic sinó que ens enriqueix i enriqueix la societat en què vivim. Nosaltres defensarem la nostra cultura i les nostres llengües, com sempre s'ha fet, des del carrer, des de les associacions, des de l'ensenyament. És trist que no puguem fer-ho amb la col·laboració de les institucions però està vist que no hi tenim el lloc reservat, així que millor ens anirà si comencem a explorar altres vies per continuar avançant i defensant la nostra cultura.

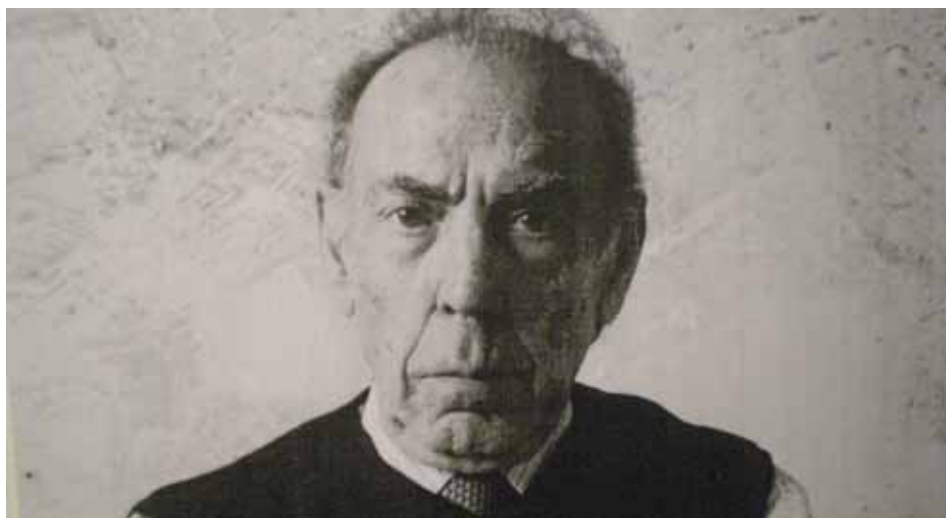
Any Salvador Espriu

"Oh, que cansat estic de la meva covarda, vella, tan salvatge terra."

Amb Calaceit, exposició de Romà Vallès al Museu Joan Cabré

// CARLES SANCHO

Romà Vallès
ARXIU

El 17 de maig, coincidint amb la celebració del Dia Internacional dels Museus, el Joan Cabré de Calaceit va inaugurar una exposició de pintura de Romà Vallès que l'artista titula *Amb Calaceit* i que dedica amb una vintena d'obres a la vila del Matarranya. Es tracta de treballs realitzats pel pintor barceloní entre el 2002 i el 2011 on utilitza les tècniques de l'acrílic, l'acrílic mixt i collage i que pertanyen a treballs de tres sèries: *Entre segles*, *Heràclit* i *Homenatges*. La vinculació de Romà Vallès amb Calaceit ha estat molt important des de la dècada dels setanta del segle passat, quan

va comprar casa a la vila i ha passat llargues temporades al Matarranya on ha trobat un espai idoni que li ha servit per estimular la seua creativitat artística. El 2010 va ser nomenat per l'ajuntament matarranyenc Fill Predilecte de la població per la seua aportació a la cultura i a les activitats artístiques al Museu Joan Cabré. Com agraïment per l'homenatge rebut pels seus conciudadans, el pintor va donar al consistori l'obra *Nous espais*. El 2007 al Castell de Vall-de-roures i organitzada pel Museu de Terol va muntar una exposició monogràfica titulada *Romà Vallès. Arquitectures*

còsmiques, una bona mostra de la seua evolució artística amb un total de vuitanta obres seleccionades per a l'ocasió. Aquesta va ser una de les activitats més rellevants de la Trobada Cultural del Matarranya del 2007 organitzada per ASCUMA i el seu treball *Floracions* va il·lustrar el nostre cartell de la convocatòria.

Romà Vallès (Barcelona 1923) ha estat catedràtic d'institut i professor a l'Escola Massana i de l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona. Formà part d'un grup d'artistes que va crear el Museu d'Art Contemporani de Barcelona i de la Galeria René Métras (1962-1984). Fundà amb altres companys l'Escola d'Art del FAD de Barcelona. Artista vinculat amb el moviment informalista i l'expressió abstracta. Les seues obres formen part del Museu Reina Sofia de Madrid i del Museu d'Art Contemporani de Barcelona.

Amb l'exposició *Amb Calaceit*, el municipi li vol retre un nou homenatge i divulgar la més recent obra plàstica del pintor que ara, amb noranta anys i seixanta d'activitat plàstica, compta amb un extraordinari reconeixement artístic nacional i internacional.

L'ESMOLET

Mitges veritats, mentides senceres // Carles Terès

Recentment, i com era d'esperar, han començat a contraatacar els defensors de la nova llei de no-llengües. En un dels darrers escrits, l'articulista de torn posava com a aval de les seues tesis un grapat de noms que jo poso en quarantena, no tant per la solvència (que en algun cas també) sinó per veure el context i la profunditat de les seues declaracions. No parlo perquè sí, sinó per experiència pròpia. El primer expert que anomena, el catedràtic de prehistòria Antonio Beltrán, el vaig conèixer a la Portellada —crec que l'any 1996—. Vaig assistir a una conferència sobre la cultura de la vila on va afirmar-hi que allí s'hi parlava «aragonés antiguo». Sorprès per aquest stirabot, en acabar l'acte vaig atansar-m'hi. Amb tot el respecte, fins i tot amb timidesa, vaig explicar-li que la meua experiència em demostrava que els catalans i franjolins ens enteníem en el mateix idioma i sense cap dificultat. Hi vaig il·lustrar amb uns

quants exemples de primera mà. Molt amable, em va contestar que «es normal que así sea —va dir-me— porque en Barcelona y Cataluña hablan también aragonés antiguo». Jo, alleujat, vaig contestar-li «Entonces ¡estamos de acuerdo! Hablamos el mismo idioma, pero le damos nombres distintos». Ell, somrient, va assentir. En aquell moment em vaig sentir reconfortat. Hauria volgut que els assistents, que ja passaven cap al bar, sentissin aquella resposta del catedràtic Antonio Beltrán, declaració inequívoca de la unitat de la nostra llengua. A mi tant me feia, el nom.

Però ara he vist que no, que als nostres representants, els que cobren dels nostres impostos, els que haurien de treballar per al nostre benestar material i cultural, els importa més el nom que la substància, el fetge que el cervell. No crec que a la seua vida privada actuïn igual. Seria massa depriment.

Fira tofonera i santjoanera

// RAMÓN MUR

Bellmunt de Mesquí serà l'escenari de la primera Fira de la Tòfona d'Estiu o Santjoanera els dies 15 i 16 d'aquest mes de juny, amb una jornada-pròleg al camp, el dilluns 10, dedicada a les tècniques de recollida del fruit amb l'ajuda de gossos ensinistrats. El terme municipal de Bellmunt és extens i està format per dues ferradures de muntanyes. Al centre de la més occidental està situat el nucli urbà, mentre que la part oriental donava aixopluc antany a una nodrida comunitat de masies, avui moltes d'elles mig derruïdes.

El paisatge és de terrasses naturals poblades de pins i de bancals disposats en escala que són com esglaons de terra, sostinguts per murs de pedra grisa i anyenca. Són marges d'oliveres antigues i ametllers més moderns. Sota els pins i per sobre de les oliveres i ametllers, o a la vora, estan ara sorgint joves plantacions d'arbres tofoners, tot i que la tòfona d'aquests paratges baixaragonesos, la tòfona d'estiu, és encara silvestre en la seua majoria i els tofonaires van cercant-les per la muntanya.

Els experts asseguren que la tòfona d'estiu o de Sant Joan (*tuber aestivum*) es recol·lecta de primers de maig a finals d'agost i el seu millor moment és a partir de mitjans de juny. L'aspecte exterior d'aquesta tòfona d'estiu és igual a la d'hivern: negra i amb berrugues piramidals, una mica més grans que les de la seua

Fira tofonera i santjoanera de Bellmunt
LATRUFADERVERANO.
WORDPRESS.COM

germana d'hivern. El seu interior és blanc i va adquirint tons avellana, a mesura que madura. De la *tuber aestivum* n'hi ha poques plantacions, perquè és un fruit preferentment silvestre. Per a la seva recollida s'utilitzen gossos ensinistrats. Per això la primera fira tofonera de Bellmunt bé pot rebre el nom de santjoanera.

El lema d'aquesta primera mostra tofonera de Bellmunt és "un luxe per a tots", tal com es pot comprovar als cartells anunciadors de la fira. Un luxe que ens trasllada dels pins i velles oliveres a la tòfona, sempre viva, assilvestrada, en aquestes terres, però tot just ara conreada. Alguna relació amb el rastrejar a la recerca de tòfones pot tenir que en el passat sortissin a herboritzar pels pujols de la vall del Mesquí botànics com José Pardo Sastrón o Francesc

Loscos Bernal, farmacèutics en diversos pobles de la zona. Pardo buscava herbes per fabricar opi, ara s'hi surt a la recerca de tòfones, molt apreciades en la gastronomia més avantgardista.

La tòfona cohabita bé amb l'olivera. D'aquesta va escriure el regeneracionista baixaragonès Juan Pío Membrado (Bellmunt, 1851-1923): "Antiga és la frase, però verdadera, que l'olivera és el primer dels arbres. Un xic exigent en quan al clima, o tal vegada només en un dels factors, que és l'altitud [...] La seva sobrietat és comparable a la del camell. Com aquell, un cop menjat i abeurat, travessa els deserts africans, servint a la caravana sense demanar-li cap assistència fins a l'altre oasi, així l'olivera, un cop farta d'humitat dels temporals de pluges o neus hivernals, travessa l'estiu sense protestar de la sequera..."

Al costat d'aquestes sòbries oliveres, neix la tòfona d'estiu, gairebé a flor de terra, oculta però propera alhora. Tot en la naturalesa és un misteri. Per això, en el passat, el rastreig de les tòfones va estar embolicat pel misteri. Els tofonaires sortien de matinada, entre dues llums, en actitud clandestina, a la manera dels furtius. I venien el fruit en trobades de transaccions comercials secretes. Avui la tòfona sembla sortir a la llum, de bracet de les oliveres, en fires com la Santjoanera de Bellmunt.

VANITAS VANITATIS

Traductors de València // Vicent de Melchor

La portaveu del PP a les Corts, Sra. M.J. Ferrando ha afirmat que una part de la normalització del català i l'aragonés costaria uns 95 milions d'euros durant esta legislatura, cosa que ha provocat el bloqueig de la institució per l'oposició. Els seus càlculs no són explícits i no tenen l'aspecte de veraders. Quant als traductors, aduiré el meu cas. En 1984 vaig obtenir la meua primera faena, al Gabinet de Correctors i Traductors de la Universitat de València. El Gabinet el formàvem sis especialistes que cobràvem l'equivalent a uns 5.000 € bruts anuals. Tota la Universitat estave formada unes 50.000 persones, com ara els habitants de la Franja. El projecte ere "dinamitzar" l'ús escrit i públic del català –no pas processar tots els textos generats per una universitat, sinó els de major incidència pública (els ins-

titucionals, impresos, indicadors, textos a petició de part, etc.). Els sis mos bastàvem per a tot. Jo em pregunto per què no serie possible un equip similar per a tota la població de la Franja (i no la barbaritat que declara Ferrando, d'uns 700 traductors).

Pel que fa als indicadors públics, ningú ha dit que calga canviar-los tots i de cop. De fet, s'haurie de fer de manera progressiva, però resoluta: per exemple, en substituir els indicadors envellits, i sempre en tots els implantats de nou. La Sra. Ferrando tampoc distingix entre quina part del cost haurie d'assumir el Govern d'Aragó i quina correspondrie a les altres (quatre) Administracions. Siga com siga, sempre podria haver mostrat una certa *altura de miras*. Però no.

Juli Micolau, protagonista de Sant Jordi

// CARLES SANCHO

Juli Micolau va ser el poeta protagonista de la segona edició de lectura continuada “Quedaran les paraules” que té lloc coincidint amb la festivitat de Sant Jordi al Matarranya. Si l’any passat es va fer a Calceit i va estar dedicada al poeta pena-rogi Desideri Lombarte, enguany la vila de Lledó va ser l’amfitriona. Una novetat d’esta convocatòria era l’acompanyament de la música en viu a càrrec de la Banda Comarcal de San Antón que complementava la lectura dels poemes a la plaça de l’Església de la vila. L’acte va estar organitzat el Consell Comarcal amb la col·laboració de l’Associació Cultural del Matarranya i l’Ajuntament de Lledó. L’autor homenatjat va estar present en l’acte d’homenatge i va agrair l’emotiu acte cultural i la gran participació en la lectura dels seus textos.

Va iniciar la convocatòria el vicepresident de la comarca Rafael Martí que va donar les gràcies a la població d’acollida, a la banda i als participants en la lectura continuada dels poemes i, seguidament, David Arrufat, tècnic de cultura de la comarca, va presentar als assistents el poeta matarranyenc.

Juli Micolau, nascut a la Freixnedà el 1971, ha publicat *Manoll* –Premi Guillem Nicolau 1997–, *Esfera*. *Traspunt en la serena* –Premi Pedro Saputo de les Lletres Aragoneses en

Llengua Catalana 2002– i D’un sol esclop –Premi Guillem Nicolau 2008–. Ha participat en diferents antologies i ha col·laborat en diverses revistes. A Temps de Franja té una columna que la titula *L’argadell*. També ha participat en trobades literàries i jornades culturals i actualment és membre de la Junta de l’Associació Cultural del Matarranya.

Celebració de Sant Jordi a Lledó

JOSÉ MIGUEL GRÀCIA

L’ARGADELL

El premi Guillem Nicolau // Juli Micolau

Avui he d’eixir en defensa del Premi Guillem Nicolau per diversos motius. Primerament, perquè l’he guanyat dos vegades i això em dona raons i dret per a justificar-lo amb tota la propietat del món. També hi he format part del jurat, premiant. El Premi Guillem Nicolau l’he guanyat amb un govern del PP (1997) i amb un govern socialista (2008). Amb això vull dir que se l’haurien d’estimar els dos per igual, donat que el català d’Aragó és patrimoni de tots, i entre tots l’haurien de protegir i promoure’l com cal. El Premi Guillem Nicolau m’ha servit d’il·lusió per continuar en el modest ofici d’afició a les lletres i orgull per haver aconseguit el somni de tot escriptor que és, sobretot, veure publicar l’obra presentada. Però l’actitud nefasta en política lingüística de l’actual govern aragonès (PP-PAR), variant substancialment les bases, començant per suprimir la denominació de la llengua

catalana per una abstracció científica de nou invent, la supressió de la dotació econòmica, i el més greu de tot, la no publicació dels textos premiats, donen a entendre la nul·la voluntat de reconèixer la diversitat lingüística d’Aragó i el menyspreu cap a l’esforç de creació dels organismes institucionals vigents i contribuint eficaçment a afeblir la unitat del moviment de defensa de l’aragonès i del català. A bastants defensors de l’aragonès ja els esta be els bunyols de lingüística-ficció del PP-PAR per fer desaparèixer aquest patrimoni aragonès que és el català parlat a casa nostra. Mentre que el Govern va parlant de l’aragonès, encara que no fa res de profit en favor d’eixa llengua, abans ben al contrari, ja els esta be tal com esta. La Justícia no deu formar part del seu imaginari. Sort que no tots pensen així. També n’hi ha de dignes.

Mor en accident de trànsit Maria Jesús Burró Ferrer, senadora del PAR per Osca

// JAVIER ORTEGA

Maria Jesús Burró Ferrer va morir el passat 18 de maig en un accident de trànsit al port de Monrepòs en xocar frontalment el vehicle en el què viatjava contra un tot terreny "Land Rover". Burró i el seu marit tornaven d'inaugurar la Fira de Primavera de Biescas i anaven cap a Fraga per a visitar la Fira de Mercocoequip.

La seva mort va causar gran consternació entre la classe política i de manera especial en el seu partit, on estava considerada una gran treballadora i un valor en alça.

Des del PAR asseguraven que "el seu caràcter proper i alegre, la seva responsabilitat i rigor en la tasca encomanada, la joventut i fermes conviccions, la seva vocació de servei públic i inquietuds per la tasca comuna al seu poble, la comarca, l'Alt Aragó i la nostra Comunitat, les propostes i iniciatives que estava preparant, faran que Maria Jesús deixi un enorme i permanent record al Partit Aragonès i en la política altaronesa, i la seva mort suposi una circumstància molt dolorosa".

A punt de complir els 37 anys, Burró va ser la sorpresa de la candidatura de la coalició PP-PAR per

al Senat en les últimes eleccions generals. Va aconseguir més del 45 per cent dels vots i un total de 52.356 sufragis.

Tot just ésser elegida senadora va anunciar que "el PAR es deixarà la pell per defensar els interessos dels aragonesos a Madrid". I així ho va demostrar fins a l'últim moment amb nombroses iniciatives parlamentàries referides a la seva terra.

Maria Jesús era secretària primera de la Comissió de Pressupostos del Senat així com vocal de la Comissió d'Economia i Competitivitat i de la de Reglament.

Segons va declarar en una ocasió: "el reforç de la presència del projecte aragonesista a Madrid ha de ser el camí perquè la nostra Comunitat, i en concret l'Alt Aragó, aconseguixi reactivar els projectes fonamentals per al seu desenvolupament socioeconòmic".

Maria Jesús Burró era també regidora del PAR a Albalat de Cinca, poble natal del cèlebre tenor Miguel Burró Fleta, més conegut pel segon cognom, del qual n'era parent, així com a vicepresidenta del Comitè Comarcal del Cinca Mitjà i membre del Comitè Nacional de l'esmentat

ARXIU

partit i vicepresidenta de l'Associació "Aragonesistas".

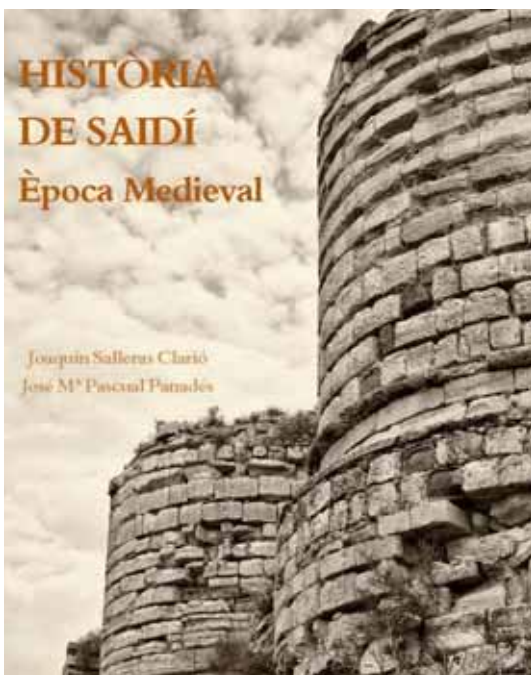
De sòlida formació, María Jesús Burró era llicenciada en Economia per la Universitat de Saragossa, i tenia el Diploma d'Estudis Avançats en Anàlisi Econòmica de la Imposició, i el Màster en Comunitats Europees i Unió Europea pel Real Institut d'Estudis Europeus.

Abans de ser elegida senadora treballava en la Societat de Desenvolupament Mediambiental d'Aragó, i era professora associada de la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat de Saragossa, càrrecs que va deixar per dedicar-se a la política.

Havia desenvolupat la seva carrera professional en el sector públic local, com a tècnic de la Comarca del Cinca Mitjà, i autonòmic, des del qual va participar activament en projectes com la posada en marxa del Programa de Desenvolupament Rural Sostenible. Va coordinar diverses publicacions i era autora de diversos articles, entre ells, un sobre "El sector i la política mediambiental a Aragó com a motor de desenvolupament econòmic i ocupació", publicat a la Revista *Economia Aragonesa*.

Publicació sobre la història de Saidí

// CARME MESSEGUER

Coberta del llibre

Dissabte 27 d'abril a les 20:00 del vespre, en el Cine Avinguda de Saidí i amb força afluència de pú-

blic, es va presentar el volum *Història de Saidí: època medieval*. L'obra és un encàrrec de l'associació Lo Branquil d'aquesta població del Baix Cinca a l'historiador fragatí Joaquín Salleras Clarió.

La presentació va córrer a càrrec del president de Lo Branquil, Juan Carlos Longán, del coordinador de la publicació, Albert Serés, i del mateix Joaquín Salleras. L'historiador fragatí va explicar que aquest estudi havia estat iniciativa del saidinenc José María Pascual Panadés, mestre de professió i un apassionat de la Història, que, diplomad en la matèria, pretenia dedicar-se després de la jubilació a l'estudi de la història de Saidí i de Fraga. Pascual Panadés va morir a Barcelona (2009) sense haver pogut publicar una obra de conjunt però sí alguns articles científics o de difusió –un parell dels quals a *TdF* 53 i 54–. Per encàrrec de Lo Branquil, Salleras,

col·lega i amic de Pascual Panadés, ha donat forma al volum gràcies a la documentació cedida per la família d'aquest. La publicació cobreix el buit que existia sobre la història medieval de Saidí i té el mèrit d'aplegar fonts disperses en diversos arxius.

Salleras va repassar el contingut del llibre, que arrenca de la conquesta cristiana al segle XII i arriba fins a ben entrada l'Edat Moderna, per fer un retrat de la ribera del Cinca en l'època medieval. El volum, que consta de més de 300 pàgines i s'estructura en una vintena de capítols, inclou arbres genealògics, fotografies i un glossari que fan més entenedora i amena la lectura.

Lo Branquil és una associació esportiva, recreativa i cultural, que amb aquesta publicació ha volgut donar més incidència a la seua vesant cultural.

Passejada de l'IEBC a Les Puntes

// CARME MESSEGUER

Com comença a ser tradicional per primavera, l'Institut d'Estudis del Baix Cinca va organitzar, diumenge 19 de maig, una passejada cultural per la comarca. En aquesta ocasió es tractava de localitzar l'indret, al Camí Vell, des del qual el rei Pere IV, el del *Punyalet*, procedent de Saragossa, es va aturar a les envistes de Fraga. En el cèlebre episodi –que relata el mateix Cerimoniós en la seua crònica– el rei, que tornava coent per l'enfrontament amb els nobles de la Unió, es va sentir alleugerit en fer-li saber el seu acompanyant i conseller, Bernat de Cabrera, que el "lloc" –en referència a Fraga– que ataüllaven era Catalunya.

L'excursió va tenir també un gran valor paisatgístic, ja que, des de les pardines i fins als omprius del mont de Fraga, es van anar resseguint les puntes de l'altiplà –lo Plla– que es travessa abans d'arribar a Fraga des de Saragossa, entre

L'abellar del Pigarrat
CARME MESSEGUER

les quals arrenquen barrancs successius, com el de la Magdalena o l'alcavó Vermell, tot envoltant el tossal de Carledo, un dels punts culminants del terme. El recorregut va acabar a Miralsot (popularment Les Casetes), barri de Fraga de

gairebé 300 habitants a uns 5 km del nucli urbà.

La passejada va ser conduïda per Joaquín Guiral, estudiós local natural de Miralsot, soci de l'IEBC, que coneix amb profunditat el territori i la història del lloc.

Los ritmes i l'esperit "Latino" inundaran la XI edició del festival *Estoesloquehay* de Saidí

// FELIP BERENGUER

El record i l'homenatge a la figura del periodista Joaquim Ibarz, corresponsal de *La Vanguardia* a Amèrica Llatina des de 1980 fins al seu traspàs, el 2011, serà el fil conductor, amb el títol genèric de "Latino" de les diverses activitats que es programaran en l'onzena edició de la mostra artística rural *Estoesloquehay*, que organitza la Diputació d'Osca i l'Ajuntament de Saidí i que tindrà lloc a aquesta vila los dies 28, 29 i 30 de juny de 2013.

Encara que la programació de totes les activitats no està tancada, podem informar que lo plat fort d'aquestes jornades serà lo concert que donaran lo dissabte a la nit lo grup madrileny Los Coronas, considerats los padrins de l'escena *surf* actual (so californià) i una de les millors bandes instrumentals del moment. En el seu últim disc, titulat *Adiós, Sancho*, que ha estat enregistrat a Houston (Texas) i presentat en una llarga i triomfal gira per Austràlia, s'observen reminiscències llatines, i frontereres, amb ressons de l'espagueti western, el cinema negre i ritmes propis de la frontera entre Mèxic i el sud d'Estats Units, condimentat en ocasions amb ritmes hispànics.

Caracteritzats pel seu vigorós directe, Los Coronas ha anat consolidant una llarga trajectòria de més de vint anys i han rebut els més encesos

Los Coronas
SONY MUSIC

elogis de gent del món del rock tan il·lustre com Steve Van Zandt, guitarrista de l'E-Street Band, de Bruce Springsteen.

A més, curiosament el vídeo promocional de *Rockaway Surfers*, el primer senzill de l'*Adiós Sancho*, es va gravar a la zona de la N-II pròxima a Fraga, amb escenes rodades al bar El Ventorrillo, conegut pel seu estil eminentment *canyí*, i pel toro d'Osborne que es conserva al costat de la carretera.

A diferència d'altres edicions, la convocatòria d'enguany s'obre principalment per a artistes pertanyents al món de les arts escèniques (música, dansa i teatre). L'àmbit de les arts plàstiques i l'artesanía en general estarà cobert amb l'exhibició de vora

cinquanta peces seleccionades de l'extensa col·lecció de Joaquim Ibarz que es troba emmagatzemada a "La Casa de usted-Casa vostra" on hi ha més de 3.000 peces que aquest periodista nascut a Saidí va anar adquirint durant els més de 30 anys treballant com a corresponsal a Amèrica Llatina. La temàtica "Llatí-Latino" que s'ha escollit enguany per l'edició de *Estoesloquehay* s'ha inspirat en la seua figura.

Ibarz es va convertir en l'únic periodista espanyol que va rebre el més antic reconeixement internacional en el camp del periodisme, atorgat per la Universitat de Columbia (Estats Units) el premi Maria Moors Cabot, 2010. També obtingué el premi "Cirilo Rodríguez" de 2009.

ESTAMPES RIBERENQUES

Els bàrbars desfermats // Joaquim Torrent

Ara resulta que el PP al País Valencià prohibeix la mateixa denominació "País valencià". És a dir, no accepta que lliurement i democràticament hi haja ciutadans, i representants polítics d'aquests, que facen servir la denominació que més els agrada per al seu territori –tot i haver-hi, a més, molts motius de pes per utilitzar el terme "País Valencià"–, i tenen la barra, en un exercici increïble de cinisme –ni el mateix Goebbels ho faria millor– d'acusar de nazis els qui no cedeixen als seus desitjos.

Evidentment des del PP tampoc no s'accepta que es faça servir la denominació "català" per a designar la llengua pròpia del País Valencià, en consonància i clar paral·lelisme amb la descripció del terme "català" a la Franja tot substituint-la per l'aberrant acrònim "lapao".

Us imagineu que al Parlament de Catalunya algú digués que el mot "Espanya" –com fan ells amb "Països Catalans"– és un invent nazi i feixista? Com es posarien! Tindríem tota la caverna mediàtica esquinçant-se els vestits... En canvi, la situació contrària és plenament permesa. Com és possible? Com pot passar això impunement en un estat de la UE?... Sincerament, cada cop sembla més que ens trobem als Balcans. No vull ni imaginar què passaria si no estiguéssim sota l'aixopluc de les institucions europees.

Realment bufen molt mals vents des de ponent. Uns vents plens de miasmes i fang enganxifós i corrosiu que es fica arreu i tot ho malmet. Caldrà que busquem en la nostra memòria genètica col·lectiva els anticossos adequats que ens permetin resistir i plantar cara a aquesta tremenda ventada.

Aragó expulsa el català del seu ordenament jurídic

// MÀRIO SASOT

Dolores Serrat, consellera d'Educació de la DGA
HERALDO DE ARAGÓN

Les Corts d'Aragó van aprovar el passat 9 de maig en Ple la nova Llei d'Ús, Protecció, Promoció de les Llengües i modalitats lingüístiques pròpies, amb els vots favorables dels partits al govern (el PP i el PAR) enmig de fortes crítiques de tots els partits de l'oposició (PSOE, CHA i IU), que van veure rebutjades la totalitat de les seves esmenes en la comissió.

La nova llei elimina el reconeixement lingüístic i la normalització de l'ús del català i de l'aragonès a Aragó amb les seves respectives variants locals i dialectals i reconeix de manera genèrica les modalitats lingüístiques de dues zones d'Aragó: la parlada en les àrees pirinenques i prepirenques i la pròpia de l'àrea oriental de la Comunitat Autònoma, a les quals se'ls aplica el gentilici de llengües aragoneses sen-

se qualificar lingüísticament.

Amb l'aprovació d'aquesta Llei, queda derogada l'anterior normativa, aprovada el 2009, que fixava l'aragonès i el català com a llengües pròpies de la comunitat. Aquella llei va crear un òrgan gestor i assessor del govern en política lingüística, el Consell Superior de Llengües, que ara desapareix, i contemplava la creació de les Acadèmies Aragonesa del Aragonès i el Català, que ara es redueixen a una sola Acadèmia Aragonesa de la Llengua, que regularà les normatives de les llengües pròpies d'ambdues àrees: la pirinenca i prepirenca (LAPAPYC) i la de l'Aragó Oriental (LAPAO).

La portaveu de CHA, Nieves Ibeas, va qualificar l'aprovació d'aquesta llei com "una nova retallada de drets per a més de cent mil parlants aragonesos". La representant

del PSOE va acusar la norma aprovada de "falta de rigor acadèmic" i de ser un paperot inútil que en res protegirà les nostres llengües pròpies" i IU va anunciar que amb aquesta llei "es condemna a la desaparició el català i l'aragonès a Aragó".

La diputada del Partit Popular (PP), María José Ferrando, coordinadora de la ponència de la Llei de Llengües, ha explicat que "aquesta llei allibera els aragonesos de parlar del que no parlen i de sentir el que no senten", alhora que insistia que s'evitava "l'enorme malbaratament econòmic" que hagués suposat l'aplicació de la llei vigent fins ahir, argument que ja va provocar fa més d'un mes l'abandonament de CHA, PSOE i IU de la ponència on s'estudiaven les esmenes al Projecte de Llei aprovat ahir.

Per a les associacions que porten diverses dècades treballant per la defensa i la conservació del català i l'aragonès a Aragó, aquesta Llei suposa "un atac frontal a aquestes llengües i un intent institucional que a la llarga desapareguin" i els seus experts dubten de la seva validesa com a instrument per desenvolupar cap política lingüística. Segons el seu articulat, les diferents modalitats lingüístiques aragoneses (excloses les del castellà, que no contempla la Llei) només podran ser objecte d'ensenyament en les seves zones d'ús tradicional, desapareixent les àrees de transició i de recepció. El nom d'aquestes modalitats podrà ser decidit en cada municipi pels dos terços del seu consistori. Alhora, els defensors d'aquesta Llei reconeixen les dificultats de trobar filòlegs llicenciats per impartir l'aragonès, i que, no obstant això serà menys complicat organitzar els ensenyaments en l'«Àrea oriental», on pensen comptar amb els actuals professors de català en els centres escolars de la Franja, molts d'ells llicenciats en Filologia Catalana o en possessió dels nivells D i E en aquesta llengua.

Iniciativa Cultural DE LA Franja

Tel./Fax 978 851 521 • C/ Pla, 4 • 44610 Calaceit (TE)

Manifest contra la Llei de Llengües del PP i del PAR

Les associacions culturals aragoneses Associació Cultural del Matarranya, Institut d'Estudis del Baix Cinca i Centre d'Estudis Ribagorçans, coordinades en Iniciativa Cultural de la Franja, tenen com a objectiu principal, la defensa i promoció de la cultura i la llengua catalana d'Aragó, manifesten estar completament en desacord amb la Llei de Llengües — aprovada a les Corts d'Aragó el dia 9 de maig —, entre d'altres, per les següents raons:

1a. Per la seua inconstitucionalitat en no respectar l'article 3r, apartats 2 i 3 de la Constitució espanyola i incomplir la Carta Europea de les Llengües Regionals Minoritàries, ratificada pel govern espanyol.

2a. Perquè nega el nom de les dues llengües pròpies, minoritàries a Aragó, però majoritàries en els seus respectius territoris, el català i l'aragonès, mitjançant impropis i ridículs qualificatius, amerats d'ideologia i exempts de rigor científic.

3a. Perquè no respecta cap de les opinions dels experts en lingüística i filologia, i fa cas omís de tots els informes que han emès al respecte les corresponents acadèmies i universitats — RAE, IEC, UNIZAR...

4a. Perquè és un insult al sentit comú quan afirma que "L'objecte d'aquesta Llei és reconèixer la pluralitat lingüística d'Aragó i garantir als aragonesos l'ús de les llengües i les seues modalitats lingüístiques pròpies ...". O quan afirma que "És objecte d'aquesta llei propiciar la conservació, recuperació, promoció, ensenyament i difusió de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó", en ser el cas que tot queda a l'atzar d'una suposada bona voluntat de les institucions, sense mitjans tècnics ni econòmics, ni organització per al desenvolupament de la norma.

i **5a.** Perquè l'objectiu bàsic de la Llei, clarament polític, no és altre que la derogació de l'anterior de 2009, la qual cosa traspua un tuf de genocidi lingüístic.

Les associacions signants fan públic també que el Govern d'Aragó les ha cancel·lat totes les subvencions, ha anul·lat el projecte "Jesus Moncada" i les subscripcions institucionals de Temps de Franja —l'única revista d'Aragó en català—, i ha fusionat els premis Arnal Caveró en aragonès i Guillem Nicolau en català, privant-los de la dotació econòmica, cosa que ha suposat un estrepitós fracàs en la recent convocatòria, circumstància de grat del Govern a fi i efecte de liquidar aquests premis.

La Franja d'Aragó, a 9 maig del 2012

Queixa al Justícia per la situació de la Llei de les Llengües d'Aragó

// MÀRIO SASOT

El passat dimarts 30 d'abril, a la tarda, un grup de representants de la Coordinadora "Aragó Trilingüe", acompanyats de l'ex Justícia d'Aragó, Emilio Gastón Sanz, es van reunir amb el titular d'aquesta institució, Fernando García de Vicente, per fer-li lliurament d'una queixa per la situació de paràlisi en què es troba el desenvolupament i aplicació de la **Llei 10/2009, d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies d'Aragó**, així com pel retrocés en el reconeixement i protecció del català i l'aragonès com a llengües pròpies de la Comunitat que suposa la Llei presentada pel govern davant les Corts d'Aragó i que es trobava en aquell moment en tràmit parlamentari.

Després del lliurament de l'escrit de queixa al registre, el Justícia mantingué un distesa i franca conversa de més de dues hores amb Gastón i els representants de la Coordinadora, acompanyat de la seua assessora en temes estatutaris i lingüístics, Itziar Ochoa. Durant la reunió, García de Vicente posà l'accent en destacar la necessitat de buscar punts de consens entre els partidaris de l'actual Llei de Llengües i els de la futura Llei i va mostrar la seva disposició a plantejar a l'actual govern PP-PAR la possibilitat d'ampliar l'actual Projecte de Llei en alguns punts com la possibilitat d'aprenentatge de les llengües pròpies a tot el territori aragonès i l'admissió d'escrits en aquestes llengües per part de les diferents administracions autonòmiques. Fins i tot comentaren la possibilitat de suggerir al govern PP-PAR la possibilitat d'establir dues seccions diferents a la possible Acadèmia Aragonesa de la Llengua. El problema és que si una secció seria la de l'Aragonès, quin nom tindria l'altra? Aquí és on es va quedar aturada la qüestió, perquè des de la Institució que té que defensar els drets de (tots?) els aragonesos, es veia com a "molt problemàtic" intentar man-

tenir el nom de català com a definició de les "parles d'ús predominant a l'Aragonès Oriental".

Lliurament de la queixa al Justícia d'Aragó
CARMEN RIVAS

Contra la paràlisi i el negacionisme

En l'informe de queixa presentat al Justícia d'Aragó, els membres de la Coordinadora "Aragó Trilingüe", que agrupa 14 entitats que treballen pel reconeixement i conservació d'aquestes dues llengües, denuncien la paràlisi i l'incompliment de terminis en el desenvolupament de la Llei de Llengües aprovada en la passada legislatura, el que va provocar la dimissió del president del Consell Superior de Llengües d'Aragó i l'informe desfavorable al nou Projecte de Llei per part d'aquest organisme i del Consell Escolar d'Aragó. Respecte al nou Projecte de Llei presentat pel Govern PP-PAR a les Corts d'Aragó, els signants de la queixa consideren que aquest "nega l'existència de les dues llengües minoritàries (aragonès i català) que reconeix la ciència romanística internacional i els orga-

nismes internacionals com el Consell d'Europa o la UNESCO ". Finalment, el document adverteix del "perjudici irreversible" que la desprotecció legal i jurídica actual i l'aprovació de la nova Llei puguen causar a les dues llengües minoritàries d'Aragó, "especialment la més desprotegida i feble: l'aragonès", recordant que «la diversitat lingüística constitueix un patrimoni immaterial d'incalculable valor, la regulació ha de seguir el que estableix la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries que forma part del dret intern espanyol des de 2001". La Coordinadora "Aragó Trilingüe" està actualment integrada per les següents entitats: Consello d'a Fabla Aragonesa, Rolde d'Estudis Aragonesos, Associació Cultural Matarranya, Ligallo de Fablans Saragossa, Chunta Aragonesista, Centre d'Estudis Ribagorçans, Sindicat Obrer Aragonès-Sindicat d'Treballadors d'Aragó, Institut d'Estudis del Baix Cinca, AC Sant Severo, Federació de Ligallos de Fablans, Iniciativa Cultural de la Franja, AC Biella Nuei, A. Estrela i Societat Cultural Aladrada.

Escratx institucional PP-PAR contra els aragonesos que parlen català i aragonès

// RAMÓN MUR

Consumatum est. Les Corts d'Aragó han aprovat l'anunciada Llei de Llengües només amb els vots dels diputats que recolzen el govern de coalició PP-PAR. Un nyap legal que deroga la llei de 2009, aprovada amb el recolzament del PSOE i CHA. Un escratx institucional del PP i del PAR contra els aragonesos que parlen català i aragonès. Parla-ven, perquè ara el català passa a denominar-se, segons el nou text legal, LAPAO (Lengua Aragonesa Propia del Área Oriental) i l'aragonès, LAPAPIP (Lengua Aragonesa Propia de las Áreas Pirenaica y Prepirenaica).

A estos polítics que tant els hi molesta els escratxs de les plataformes ciutadanes davant dels seus domicilis familiars, no els importa realitzar una coacció en tota regla des de les institucions sobre els milers d'aragonesos que, a més del castellà, tenen un altra llengua com a principal des que van naixer. Els afectats pels escratxs del carrer, veuen protegides les seues llars per les forces de seguretat perquè cap dels manifestants a la porta de casa es descontrola. Tanmateix, este escratx institucional, com és suposadament correcte des del punt de vista polític, deixa sense cap protecció a tots els aragonesos bilingües als qui pretén ignorar, com si no existissin, per article de llei.

Este escratx, esta llei, és una ba-

turrada de mal gust. És com si els diputats del PP i del PAR haguessin sortit a la via per cridar, davant l'arribada del tren del català i del aragonès, "Chufra, chufra, ¡como no te apartes tú!". En el mateix tren viatgen lingüistes, acadèmics, professors, alumnes amb els seus pares i tot tipus de representants de la comunitat científica. Els és igual, ells ni cas. Són baturros, tossuts i cabuts, digníssims representats del baturisme que rebutjaven intel·lectuals com Pedro Laín Entralgo. Poc els importa a estos catxiruleros el que podia pensar el ja traspassat director de la RAE, nascut a Urrea de Gaén i que va subscriure un manifest en què els acadèmics reconeixien com a català la primera llengua parlada en l'Aragó oriental. Estos prohoms i dones de la nova Llei de Llengües són molt castissos, la seua cultura és la de l'all i del vi. El cap lligat i un bon raig del porró, llenguatge baturro universal.

Això sí, estos baturros de l'era moderna promouen col·legis bilingües en què, segons la consellera d'Educació, Dolores Serrat, no només s'ensenyava anglès sinó que també s'imparteixen matèries EN anglès. Malament l'informen a la consellera els inspectors perquè, d'altra forma, coneixeria les queixes de la comunitat educativa aragonesa per la deficient preparació dels professors en esta llengua, tant en primà-

ria com en secundària. "Els alumnes acaben els seus estudis amb un anglès macarrònic", em comentava fa poc una professora d'ensenyament secundari.

Total, que els baturros promotors d'esta llei han inventat, així, tal com sona, dos noves llengües que han portat per llei a este món: el Lapao i el Lapapyp. Han reculat al temps del pare Faci (segle XVIII) i de Pardo Sastrón (segle XIX) que, per no denominar el idioma "predominant de l'àrea oriental d'Aragó" català però tampoc "txapurriau" perquè sabien que era un insult a la dignitat intel·lectual i científica, van escriure que a Bellmunt i la Codonyera "es parla una espècie de llimus". Estos baturros parlamentaris no saben que ja el 1824 l'insigne Juan Moneva y Pujol, catedràtic de la Universitat de Saragossa, solia dir que l'idioma predominant en l'Aragó oriental, que "diuen txapurriau, és català i el que txapurregen és una barreja de català, mallorquí i valencià, que les tres són una mateixa llengua". Estos baturros polítics són incapaces d'entendre que per a molts dels seus conciutadans "en la mateixa essència del nostre ser aragonès està el parlar català des del nostre naixement". Per ells, per als baturros legisladors, ser aragonès i parlar català és tan impossible com afirmar que "el ferro és fusta". Que hi farem?

La Coordinadora Aragó Trilingüe crida a mobilitzar-se contra la Llei

// M.S.

Els assistents a la reunió de la Coordinadora Aragó Trilingüe celebrada el passat 23 de maig, davant la situació generada amb l'aprovació de la llei de llengües del PP-PAR i la inadequada actitud del Justícia durant l'entrevista que membres de la coordinadora vam mantenir amb ell amb ocasió de la presentació de la nostra queixa, sense interessar-se pel tema de la

vulneració de la legalitat que li presentàvem, pensem que és urgent plantejar a les nostres organitzacions la necessitat de promoure mobilitzacions per a sensibilitzar als nostres territoris i a tot Aragó de la situació que patim.

Entre les propostes sotmeses a la decisió de les associacions sorgir les de constituir un Consell Superior de les Llengües d'Aragó a l'ombra

o "clandestinitat", que faci de contrapunt públic a la successió de mesures que pugue adoptar al respecte el Govern d'Aragó en aplicació de la Llei, així com convocar una manifestació (o a finals de juny o a la tardor) a Saragossa u organitzar cremes d'exemplars imaginaris de Lapaos i Lapapycs a les fogueres de Sant Joan de les nostres localitats.

Carta de convocatòria de l'alcaldesa de Mequinensa als ajuntaments de la Franja

// MAGDALENA GODIA IBARZ

«Benvolgut alcalde/ssa:

Després de l'aprovació a les Corts d'Aragó de la nova Llei de Llengües que deroga l'anterior i que suposa una clara reculada de 30 anys o més en tot l'avançat i consensuat en aquesta matèria, i deixa pas a una clara incertesa que, entenc, no respon a la realitat lingüística dels municipis de les comarques catalano-parlants d'Aragó, varis de vosaltres m'heu traslladat la necessitat de autoconvocar-nos a mantenir una trobada que pogués analitzar les conseqüències de la nova situació i consensuar les possibles actuacions i/o accions a dur a terme conjuntament.

Per tal motiu, en encomanar-me aquesta iniciativa, et convoco a una jornada el proper **dissabte 1 de juny, a les 11:00 hores a l'Ajuntament**, on fa gairebé tres dècades alcaldes i regidors d'aquestes comarques van signar la Declaració de Mequinensa per sol·licitar al Govern d'Aragó el respecte a la nostra llengua i el seu ensenyament en els centres educatius.

En aquesta trobada, a més d'alcaldes i regidors participaran **tècnics**

de l'administració i professors universitaris en la matèria, que analitzaran les afeccions, tant en el tema filològic com en l'administratiu o de nova normativa.

Les seves aportacions i explicacions contribuiran a enriquir el **posterior debat** que, confio, pugui ajudar-nos a consensuar una postura enfront d'aquesta Llei del Govern d'Aragó, amb la qual, al desaparèixer els noms de les nostres llengües pròpies, entenc, decau també la fonamentació jurídica per impartir l'assignatura de la llengua catalana en els centres educatius, tal com han advertit ja diversos juristes en una primera lectura de la nova Llei.

A punt de celebrar el proper mes de febrer el **30 aniversari de la Declaració de Mequinensa**, molts dels seus objectius s'han anat assumint, des del respecte, la llibertat i el suport institucional. De fet, la realitat dels nostres municipis és que l'ensenyament de la llengua catalana en els centres de primària i secundària, segueix sent voluntària i demandada per més del 95 % de l'alumnat, que quan acredita haver aprovat un nombre de cursos rep, en finalitzar l'ESO, el títol de nivell B en el co-

Magdalena Godia Ibarz, alcaldesa de Mequinensa
ARXIU

neixement de la llengua catalana.

Per aquests motius, i davant la importància que aquest assumpte té a les nostres comarques m'agradaria comptar amb la teva presència i participació en la jornada de Mequinensa del proper 1 de juny on confio poder saludar-te personalment.

T'agraeixo l'atenció prestada així com estic convençuda que comparteixes, com a alcalde o alcaldessa del teu municipi, la teva sensibilitat i compromís envers aquest assumpte.

Mequinensa, 20 de maig de 2013»

De llengües, identitats i acrònims // Antoni Bengochea

–La llengua comporta un aspecte identitari molt fort– ens insistia el Justícia d'Aragó– Podem acceptar la denominació aragonés, però no català. Suposaria acceptar la catalanitat d'un territori nostre. Això, mai.

Aquest és l'argument més ferm per eliminar el català de l'òrbita lingüística aragonesa. No es pot de cap manera cedir territoris a una Catalunya separatista, enemiga ancestral de la identitat aragonesa.

Perquè és clar que el castellà no té cap connotació identitària. És la llengua amplament utilitzada –i que, a més a més, identifica la unitat territorial aragonesa–. Com el seu nom indica, no hi ha res més aragonès que el castellà, que conforma un imperi que, des de Saragossa, irradia per tota la resta d'Espanya, gran part de l'Amèrica Llatina i amb un bon nombre de parlants als Estats Units. Aquesta és la realitat actual i la que té importància. Que la llengua castellana sigui forana a l'origen, o que comencés a desenvolupar-se a les nostres terres al segle XV –al menys 250 anys després de la presència de la catalana

i aragonesa, a la que poc a poc ha anat suplantant– no té cap importància: son coses d'un passat molt remot, coses d'abans.

Els noms de les llengües no s'han d'imposar (com volen fer els filòlegs), cadascú pot posar-li els noms que vulgui, sempre que siguin noms de llengües aragoneses. Res s'ha de prohibir (bé, es pot fer una excepció amb la paraula català, pel perill que comporta). Així, doncs, tot el que es parla a l'Aragó és llengua aragonesa: hi tenim una Llengua Aragonesa Pròpia de l'Àrea Oriental (LAPAO), una altra pròpia de l'Àrea Pirinenca I Prepirinenca (LAPAPYP), i una altra que es situa més enllà del bé i del mal i que és pròpia de totes les àrees, és a dir, pròpia de la Unitat Territorial Aragonesa (LAPUTA). Com veieu l'acrònim coincideix amb un territori dels "Viatges de Gulliver" que, per la seva cacofonia, donà molt que parlar en la seva època. Cap problema, també lapao coincideix amb una llengua minoritària xinesa. El que importa és la llibertat, la tolerància i, sobretot, sobretot, actuar amb molt, molt d'aragonesisme.

El hashtag #lapao, fenomen de masses i trending topic a twitter

// RUBEN LOMBARTE

És poc probable, quan no impossible, que els nostres pobles siguin el centre d'atenció de les xarxes socials. En canvi, la nova Llei de Llengües del Govern d'Aragó va fer que totes les mirades estigueren posades en les comarques de la Franja. A falta d'unes hores de que comencés la sessió plenària de les Corts que va donar llum verd a la Llei de Llengües que esborra la definició de català com la llengua dels nostres pobles, el hashtag #lapao es va convertir trending topic a twitter. La nomenclatura que ha servit per resumir la definició de 'Lengua Aragonesa Propia del Área Oriental' va ser usada i compartida per milers d'usuaris, i el hashtag #lapao va ser, durant 48 hores, trending topic no només a l'Aragó i als territoris de parla catalana, sinó a tot l'Estat espanyol. La majoria d'ells, indignats per la decisió presa per la coalició de govern entre PP i PAR.

Veïns de la regió que parlaven de ridícul espantós. Altres que ampliaven per moments el seu coneixement de llengües i allargaven el seu currículum. Uns que, senzillament, pen-

saven que era el Dia dels Innocents. I és que la conya predominava en molts dels missatges que es podien seguir a través de les xarxes socials. Prendre's amb sorna un tema tan seriós i respectuós com la llengua d'un territori sembla contradictori. Però l'aprovació de la llei ha generat aquest efecte. Un debat ja superat, especialment entre els més jòvens, que ens torna a un punt de partida. Aquella llei capital que considera que les fronteres van arribar abans que les llengües i que els veïns de la Franja entenen el català perquè tenen un do diví. La 'Generació de Bola de Drac'

de la Franja, per tant, deu mirar –i mira– TV3 per aquesta virtut. O no?

No només el debat va estar a les xarxes socials, sinó que el #lapao i la nova Llei de no Llengües va ser tema d'opinió dels diaris i inclús de les viñetes de molts d'ells. Per la xarxa Facebook es va expandir un original mapa sobre les tres llengües que es parlen a l'Aragó i la seua àrea d'influència. Apareixien el lapao, el lapapyp i lapolla, sigla de la 'Lengua Aragonesa Propia de Otros Lindos Lugares de Aragón'. És a dir, el castellà de tots.

TOT ENSENYANT LES DENTS

La imaginació al poder // Ramon Sistac

Contràriament als mèns principis mèns arraïtzadi, aué non escriui en catalan. Non ac harè pr'amor que non è cap de dobtè que hè'c a perdut tot eth sòn sens. Aguesta ei ua revista des comarques catalanofònes d'Aragon, e en Aragon, ac sabem ara, non se parle pas, o non se parle bric, o non se parle mèns, eth catalan. En conseqüència donques, me shaute mèns escriuer ara en lengua catalana pròpria der airau extremo-occidentau e septentrionau de Catalonha (LCPAEOSEC). Ei a díder: aquera que panoccitanistes e pancatalanistes apèren "occitan", "gascon" o "aranés". Non ei cap de remoquet ne cap de badinada –aguesti dies se n'a hèt massa, de remoquets e badinades, sus tot açò–. Arrebrematz qu'era Val d'Aran siguec incluidida en Reiaume d'Aragon ja en 1067, e que dempús trantalhèc entre Aragon e es comdats de Palhars, Ribagòrça e Bigòrra enquiara sua incorporacion definitiua ara Corona a trauers dera Querimònia, un autentic precedent des autonomies (enguan ne celebram es 700 ans). Era Val non siguec incorporada en Principat de Catalonha enquia 1389 (Corts de Montson) e confirmada peth Parlament e eth Sindic en 1411.

Expliqui tot açò entà que sigatz conscienci qu'era Val d'Aran

ei un territòri irrenonciablaments aragonés. De hèt, bèri mapes d'Aragon l'ac includissen: ac è vist damb es mèns uelhs. Encara mèns: se guardatz era Biquipedia (en aragonés) o era Wikipedia (en espanhòu), arribaratz ara conclusion que non pòt èster arren mèns que aragonesa (encara que se guardatz era Viquipèdia catalana, ei catalana, e se guardatz era Wikipèdia occitana, donc occitana). E que mos cau contra-atacar. Aragon ei plen de pancatalanistes. De hèt, segontes eth president des Corts d'Aragon, J. A. Biel, tot er arc ideologic dera quèrra que n'ei plen (es de CHA incluididi). I a mèns pancatalanistes en Aragon qu'en toti es Païsi Catalans amassa. E era melhor defensa qu'ei un bon atac.

S'artenhem era incorporacion dera Val d'Aran en Aragon, er aranés, qu'a categoria de lengua oficial en Catalonha, vierà automaticaments lengua oficial d'Aragon. Mès, coma qu'ei (o serà) era lengua extrèma der airau orientau e pirenenc dera comunitat autonòma, passarà a èster *neolapao* e *neolapapyp*. M'auratz d'èster arregraïdi. Mercés ath mèn esfòrc e imaginacion, era nòsta lengua sense nòm ei a un pas de vier oficial. E fin finau, *este cuento se ha acabau*.

El premi híbrid Arnal Caveró-Guillem Nicolau 2012 s'ha declarat desert

// M.S.

Los jurats del premi Miguel Labordeta 2012 i del premi Arnal Caveró-Guillem Nicolau 2012 han declarat, per unanimitat, deserts ambdós guardons.

El jurat del premi Miguel Labor-deta 2012 ha estat format per Humberto Vadillo, Ignacio Escuin Borao, Magdalena Lasala Pérez, Trinitat Ruiz Marcellán, David Major Orguillés i Almudena Vidorreta Torres. El jurat del premi Arnal Caveró-Guillem Nicolau 2012 ha estat compost per Humberto Vadillo, M. Luisa Arnal Purroy, Francho Beltrán Audera, Javier Lozano Serra, Fernando Romans Hernando i Fernando Sánchez Pitarch.

El llibre 'Del ginebre' ha estat proposat pel jurat com a millor llibre editat a Aragó en 2012. Aquesta obra ha estat editada per Jekyll & Jill i el premi li ha estat atorgat "per ser una aposta decidida en presentar un llibre de forma diferent, en el qual es conjuga el clàssic amb les noves concepcions de les arts gràfiques, pel respecte als cànons clàssics i a les característiques formals que ha de presentar tot llibre, per la qualitat del paper i la tipografia escollits, i pels elements introduïts en l'enquadració".

El jurat ha estat compost per Humberto Vadillo, José Luis Acín Fanlo, Eva Cosculluela Quintín, José Luis Marquina García, José Luis Melero Rivas i Palmira Vicente Sanz.

El segon premi, que reconeix la millor trajectòria professional en el

sector del llibre d'Aragó, ha estat per a Juan Francisco Pons. El jurat ha concedit aquesta distinció "pel seu treball professional, pel seu nivell d'exigència en tot el que fa, per aconseguir que els llibreters aragonesos tinguin la millor consideració tant a Espanya com a Europa, per les seves aportacions al coneixement dels lli-

El Director General de Cultura, Humberto Vadillo, en el lliurament dels Premis G. Nicolau 2011.
SIGRID SCHIMDT VON DER TWER

breTERS i les llibreries saragossanes, i per oferir a tots el seu temps i la seva saviesa".

Juan Francisco Pons es va fer càrrec fa 50 anys de la Llibreria Pons de Saragossa fundada pel seu pare. La llibreria és referent en bibliofília i en publicació de llibres científics i tecnològics.

DONES

Joan Baez (Nova York, 1941-) // M. Llop

Filla d'un físic i d'una professora de literatura, és la màxima figura de la cançó protesta sorgida en els anys 60, a la calor de la guerra del Vietnam. També és coneguda com a cantant de música tradicional, country, pop i folk-rock. L'any 1959, a Boston, comença la seua carrera on va aconseguir la fama amb l'actuació en el *Newport Folk Festival* i amb el seu primer disc al 1960. Joan Baez va ser el rostre popular de la música folk, cantant en actes polítics i la lluita pels drets civils d'acord amb l'emergent generació d'artistes dels anys seixanta. Va viure amb Bob Dylan entre 1963-1965. Va crear *Humanitas*, una organització internacional pro Drets Humans i fundà a Palo Alto, l'any 1963, un insti-

tut d'estudis sobre la no violència. Al març de 1968 es va casar amb el líder antibel·licista David Harris. Ha escrit dues autobiografies i gravat diversos discos, també va escriure les seues pròpies cançons i fou la intèrpret de la música de moltes pel·lícules (*Silent Running, Fame, Forest Gump...*) Actuà en la pel·lícula *Renaldo y Clara*, dirigida per Dylan. Ha participat en diferents festivals: Woodstock, Newport, Monterrey, Live... Ha rebut nombrosos premis tant com a cantant com per la seua tasca humanitària. Joan Baez ha estat un model de dona que moltes noies de la meua generació vam voler imitar, vam cantar les seues cançons protesta i ens va servir de model... Una dona extraordinària!

Jacinto Bonales, mequinensà polifacètic

// H.S.

Fa uns mesos vaig descobrir, gràcies al Facebook, l'existència del blog *Al-Miknasiyya* (miknesa.blogspot.com). És un blog d'història de Mequinensa per al públic en general, escrit de manera molt amena i entenedora i que signava un tal Jacinto Bonales, a vegades amb altra gent. Vaig sentir enveja, una iniciativa així seria impossible que existís a la Fraga actual, en la qual la cultura pròpia està quedant reduïda a un folklorisme embafador: quatre jotes saragossanes de lletra inquietant i una sessió anual d'arqueologia tèxtil. Vaig parlar d'aquest blog als meus mequinensans de referència, entre d'altres Marc Cornell i Berenguer de Mussots: el desconeixien i tampoc sabien qui n'era l'autor. Fins i tot un dia que vaig ser a Almenasp, vila propera a Mequinensa, visitant l'Esteve Betrià –també bon coneixedor de la realitat mequinensana–, vaig aprofitar per demanar-li si en sabia res, del tal Bonales, sense èxit.

Uns dies més tard vaig llegir un nou

treball publicat al blog, *Notes sobre el moviment obrer a Mequinensa abans de la II República*. Em va semblar interessant i vaig escriure a Bonales per demanar-li de publicar-lo a *Temps de Franja* (vegeu *TdF* 115). En pocs minuts no només m'havia contestat sinó que ja havia enllestit la retallada de caràcters que li havia encomanat! Finalment, l'entrellat es va resoldre gràcies a l'Hèctor Moret: Bonales és originari de Tremp, però ha vingut a viure fa un temps a Mequinensa perquè s'ha emparellat al poble. Doctor en història per la Universitat de Lleida, és treballador autònom i es dedica a la recerca (ha publicat uns quants treballs) i a tasques de gestió de patrimoni. L'octubre passat va guanyar el Premi Principat d'Andorra d'investigació, dotat amb 20.000€ i unes setmanes més tard el Josep Galan a la Normalització Lingüística de l'IEBC pel seu blog. Va ser llavors quan jo mateix i d'altres fragatins encuriosits per fi el vam conèixer. Jacinto Bonales

Jacinto Bonales

també forma part de Garbinada, el grup de teatre del poble que últimament ha estat font de tantes alegries (i enveges per part dels fragatins obsedits). Vaja, que s'ha fet seu el poble. També ha escrit alguna crònica per a *Temps de Franja* i esperem que de tant en tant el puguem anar llegint en aquestes pàgines. Només li falta esdevenir delegat de l'IEBC a Mequinensa! Tot arribarà...

U12

Observacions ludolingüístiques de camí a ca la dentista // Esteve Betrià

Periòdicament –així com cal– visito la meua dentista de capçalera, la consulta de la qual s'ubica al costat muntanya del carrer Balmes, ben a prop de la Diagonal de Barcelona, a tocar de la cantonada –tal com comentava en la crònica anterior– on trobem un local de venda de roba de la cadena Zara Home, marca comercial que conté un evident fals amic en la forma 'home', comuna al català i l'anglès. Un fals amic que va fer que la coneguda representadora de Televisió Espanyola Rosa Maria Mateo pronunciés, ja fa alguns anys, 'Gaudí khom' (és a dir, amb aproximada fonètica anglesa) per referir-se al barceloní Saló Gaudí Home –passarel·la de moda dedicada a la vestimenta de l'home. L'anècdota em fa recordar una altra professional de la televisió, Maria Teresa Campos, que va llegir 'charel diez' (talment com si fos un nom en homenatge al conegut *parfum Chanel N° 5*, quatre gotes del qual era l'única cosa que es posava per a dormir la coneguda actriu nord-americana, i mite eròtic, Marilyn Monroe) per a referir-se a la varietat de raïm –conreat bàsicament a Catalunya– compacte i menut, de gra blanc, dolç, esfèric de pela gruixuda i de mida mitjana, conegut amb el nom 'xarel·lo'. Si bé són dues anècdotes protagonitzades per dues locutores televisives que poden semblar dues llegendes urbanes, puc aportar el meu testimoni personal (valga la redundància) sobre la seua veracitat ja que com a teleaddicte malaltís, més en el passat que en present, vaig presenciar-les en directe.

Per pujar del carrer d'Aribau al xamfrà Balmes/Diagonal, de vegades ho faig pel carrer de Mallorca i en l'aparador de la lli-

bria Central puc llegir la portada de la versió catalana del llibre de l'atleta i *trader* català de pare sirí Josep Ajram *No sé on és el límit, però sé on no és*, un títol en català que gràcies, ai las!, a la descurança pronominal que mostra, sembla un joc lingüístic que, inevitablement, em recorda el poema visual i cardinal de l'amic Albert Aragonés: NO SÉ ON ÉS. Continuo pel passatge Mercader amunt i giro pel carrer Provença fins trobar a la rambla de Catalunya el rètol Yamamay en una botiga de roba per a la dona i, esclar, m'adono d'immediat del mot bifront perfecte que conté el nom de l'establiment comercial. La retolació palindròmica, ludolingüística, d'aquesta empresa milanesa especialitzada en roba íntima femenina m'ha evocat la publicitat ludolingüística que trobem en el metro, com ara l'eslògan –mig en català, mig en anglès– d'una coneguda multinacional japonesa: 'Res a demostrar. Nou Toyota Land: Today, Tomorrow, Toyota', o l'actual campanya contra la sida de l'ONG Metges sense fronteres a partir d'una fotografia de la panxa d'una dona de pell fosca embarassada amb un requadre blau tapant-li l'omelic i la llegenda en blanc 'Fes-te amic de Malik'; suposo que no cal insistir en l'homofonia entre el nom de fonts d'arrel semita Malik i el nom que rep actualment en català oriental (i de sempre en català occidental) la marca que deixa el cordó umbilical en l'abdomen dels mamífers: melic. Entenc que es tracta d'un joc lingüístic pensat en català, *rara avis*, perquè en la versió en castellà –campanya que existeix– perd del tot l'aspecte ludolingüístic.

El mapa lingüístic d'Aragó de Manel Riu fa furor a la xarxa

// HUGO SOROLLA

La matinada del 6 al 7 de maig, Manel Riu va publicar al seu perfil de Facebook el ja cèlebre MAPA (Mapa Lingüístico Propio de Aragón), en el qual –i seguint la tendència aragonesa de reanomenar llengües– proposa dir-li LAPOLLA al castellà: Lengua Aragonesa Propia de Otros Lindos Lugares de Aragón. El mapa va fer fortuna i va córrer ràpidament per les xarxes socials. Milers d'usuaris el van compartir amb les seues amistats i fins i tot va aparèixer en alguns mitjans de comunicació.

Riu va amanir la seua creació amb diversos acudits, com ara el diàleg següent:

- Tu ets profe, no, Manel?
- Sip.
- I què ensenyas?
- Ensenyo LAPOLLA.
- Ah.

NO SOM D'EIXE MÓN

Mala llet! // Francesc Ricart

Lamento el titular. Estilísticament, es diu que no és aconsellable lamentar-se quan s'escriu. Però és que allò que m'acompanya des de fa dies és la mala llet davant de tanta penúria.

L'endemà que es va votar la nefanda Llei a les Corts aragoneses, un servidor de vostès va escriure un article a *Vilaweb* que em permeto repetir ací, a *TdeF*: amb el títol *Els noms i les coses: el del català a la Franja*, hi escrivia:

“El nom no fa la cosa: ho diuen els qui no donen importància a un fet tan poc rellevant com és canviar la denominació de català per una altra referida al mateix sistema lingüístic. Dir-li LAPAO on volien dir xapurriat per no dir-ne, simplement, català... Són els mateixos que diuen que s'ha de dir Comunidad Valenciana al País Valencià. Ves per on.

Nosaltres, el moviment associatiu de la Franja, vam saber com era d'important guanyar la denominació de català per a la llengua que parlem a les comarques que la componen; per cert, la Franja és un invent que penja d'aquest fil tan potent que és la llengua comuna que ens identifica. Només per això existeix la Franja i només des d'aquesta condició -la de ser catalanoparlants i, doncs, catalans- ens reconeixem. La dificultat rau ací mateix: com pot ser que uns catalanoparlants siguin aragonesos?

Sens dubte que vestir-nos de llengua catalana (superant l'o-

minós xapurriat) sempre ha estat un *casus belli* per als aragonesos i, des de fa temps, des de sempre, ens han combatut. Si algú en dubta, que escolti les intervencions dels representants del PP i del PAR a les Corts d'Aragó en la defensa de la llei: “la fem, la Llei, perquè els nostres aragonesos de la Franja no parlin el que els diuen que parlen i perquè no se sentin el que volen que se sentin”

Així, doncs, no siguem ingenus i no emmarquem el conflicte en la cosa del nom perquè ens pot fer distraure d'allò que ens interessa i ens ha ocupat tant de temps: avançar cap a la recuperació i la dignificació del català a la Franja perquè recuperi tot allò que se li ha escatimat històricament, tenint present que l'àmbit lingüístic català no pot perdre cap ni un dels territoris, per petit que sigui.”

Tot i reconeixent que avui aquest paper eixirà una mica estrany, deixeu-me acabar amb aquestes ratlles de la carta que va escriure **Salvador Espriu** adreçada als mestres participants de l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat de l'any 1981:

“Recordaran que la llengua d'aquests països és única, que ens és comuna i que és el lligam més fort que ens uneix. Cal respectar i salvar, doncs, les seves expressions i fonètiques, diverses i enriquidores, dins una essencial unitat -i fins els noms amb els quals es vulgui designar aquests particularismes...”

Ja no tinc mala llet. Ara a combatre la penúria.

Calaceit seu de la VIII Trobada d'estudi per a la preservació del patrimoni de la Pedra Seca 2015

// ANNA SOLÉ

Aquestes jornades formen part de les trobades biennals que es venen realitzant des de fa més deu anys i que tenen com a objectiu donar a conèixer el patrimoni de la pedra seca als territoris de parla catalana.

El passat cap de setmana es va celebrar a Les Preses (La Garrotxa) la VII Trobada d'estudi per a la preservació del patrimoni de la Pedra Seca, organitzada per l'associació Pedra Tosca i promoguda per la Coordinadora d'Entitats per la Pedra Seca, amb l'assistència de més de 70 participants.

En aquesta ocasió la Trobada va tractar tres eixos principals: Lingüístic. Vocabulari i Toponímia; Catalogació i Biodiversitat i Paisatge.

L'acte inaugural del divendres a la tarda, que s'havia de celebrar al Clot de l'Infern, es va traslladar, pel mal oratge, al Centre Cultural de les Preses. S'inicià amb els pertinents parlaments de les autoritats i la interpretació de danses tradicionals a càrrec del Cercle de Cultura Tradicional i Popular Marboleny.

Després, els alumnes de 6è de primària de l'Escola La Bòbila, van presentar la comunicació "Vegetació als murs del Parc de Tosca: líquens, molses i falgueres". Tot seguit, Andreu Reixach i Nogué, estudiant d'arquitectura i membre de l'equip d'estudiants de l'Institut La Garrotxa va presentar la seua comunicació "Pedra a pedra". La ponència inaugural "Història, arquitectura i paisatge de la pedra seca a la Garrotxa. El cas del Bosc de Tosca" va estar a càrrec de Xavier Solà, doctor en Història per la Universitat de Girona.

Les sessions de treball van començar en l'àmbit lingüístic, en el que els filòlegs Joaquim Monturiol i Eloi Dominguez van presentar una ponència sobre el patrimoni lingüístic de la pedra seca, tot remarcant el perill de desaparició que pateix aquest lèxic, com ho està aquest tipus de construcció. Van concloure fent una crida per recopilar la terminologia en aquest àmbit a tots els territoris de

Jornades de la Pedra Seca a la Garrotxa
ANNA SOLÉ

parla catalana. Li va tocar el torn a la presentació, a càrrec de Claire Cornu, de la proposta sobre "L'art de la pedra seca a la nominació de patrimoni cultural immaterial de la UNESCO". I, finalment, es van presentar els llibres *Marges* amb la participació de l'escriptor Roger Vilà, *Patrimoni rural i pedra seca. 20 itineraris a peu i en BTT* a càrrec de Joan M. Vives i *Percepcions de l'espai agrari periurbà* d'Anna Roca de la Fundació Agroterritori.

El dissabte es va encetar amb l'àmbit temàtic de catalogació on es van presentar comunicacions sobre diferents inventaris realitzats en alguns punts del territori i es va fer un recorregut pels principals resultats obtinguts per la wikipedra (<http://wikipedra.catpaisatge.net>). A mig matí es van presentar les comunicacions sobre les característiques constructives en la que, diversos tècnics, van donar la seva visió sobre construcció, restauració i comportament estructural de la pedra seca.

Per finalitzar les sessions es va parlar de la pedra seca com a configuradora del paisatge i del seu efec-

te en el medi natural.

A la tarda es va fer una sortida pel Parc de la Pedra Tosca i l'altiplà basàltic de Batet de la Serra per visitar diferents zones d'interès de pedra en sec.

El diumenge es van celebrar diferents tallers pràctics, que encaixaven amb els tres àmbits tractats a la trobada. Tot seguit es van presentar les conclusions, en les que es va debatre sobre el futur de la pedra seca com a eix vertebrador del territori, de la necessitat d'una més gran divulgació entre els professionals de l'arquitectura i el públic en general, tot formulant la petició de promoure els estudis per l'aprofitament de la pedra com a material constructiu econòmic i sostenible.

Abans de concloure les jornades es va oficialitzar la seu de la VIII Trobada, que va recaure en la candidatura presentada per l'Associació Cultural del Matarranya, que se celebrarà al 2015 a Calaceit. Seguidament tots els participants en la Trobada van anar a dinar a Xenacs, mirador del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

Sant Joan a la Torre del Comte

COMARCA DEL
matarranya

Comarca del Matarranya, un territori, un compromís,
amb la cultura i el patrimoni